Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (piata komora)

z 29. apríla 2015 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Životné poistenie — Smernica 92/96/EHS — Článok 31 ods. 3 — Informácie, ktoré sa musia poskytnúť poistníkovi — Povinnosť poisťovne na základe všeobecných zásad vnútroštátneho práva poskytnúť dodatočné informácie týkajúce sa poplatkov a poistného“

Vo veci C-51/13,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Rechtbank Rotterdam (Holandsko) z 28. novembra 2012 a doručený Súdnemu dvoru 31. januára 2013, ktorý súvisí s konaním:

Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij NV

proti

Hubertusovi Wilhelmusovi Van Leeuwenovi,

SÚDNY DVOR (piata komora),

v zložení: predseda piatej komory T. von Danwitz, sudcovia C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász a D. Šváby (spravodajca),

generálna advokátka: E. Sharpston,

tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 19. marca 2014,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij NV, v zastúpení: B. Jonk-van Wijk a G. van der Wal, advocaten,

— H. W. Van Leeuwen, v zastúpení: D. Beljon a P. Boeken, advocaten,

— holandská vláda, v zastúpení: B. Koopman a M. Bulterman, splnomocnené zástupkyne,

— česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, splnomocnený zástupca,

— rakúska vláda, v zastúpení: C. Pesendorfer, splnomocnená zástupkyňa,

* Jazyk konania: holandčina.

— Európska komisia, v zastúpení: F. Wilman a K.-P. Wojcik, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 12. júna 2014,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 31 ods. 3 smernice Rady 92/96/EHS z 10. novembra 1992 o koordinácii zákonov, iných predpisov a správnych opatrení vzťahujúcich sa na priame životné poistenie, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 79/267/EHS a 90/619/EHS (tretia smernica o životnom poistení) [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 360, s. 1).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij NV (ďalej len „NN“) a pánom Van Leeuwenom vo veci poplatkov a poistného týkajúcich sa poistného krytia rizika smrti, ktoré je súčasťou životného poistenia pána Van Leeuwena v NN.

Právny rámec

Právo Únie

3 Tretia smernica o životnom poistení bola zrušená a nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2002/83/ES z 5. novembra 2002 o životnom poistení (Ú. v. ES L 345, s. 1; Mim. vyd. 138/25, s. 335), ktorá zasa bola zrušená a nahradená s účinnosťou od 1. novembra 2012 smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES z 25. novembra 2009 o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II) (Ú. v. EÚ L 335, s. 1). Vzhľadom na deň uzavretia zmluvy o životnom poistení, ktorá je predmetom sporu vo veci samej, sú však pre rozhodnutie tohto sporu naďalej relevantné ustanovenia tretej smernice o životnom poistení.

4 Odôvodnenia 9 a 23 tretej smernice o životnom poistní zneli:

„(9) … určité ustanovenia tejto smernice definujú minimálne štandardy;… domovský členský štát môže stanoviť prísnejšie pravidlá pre poisťovne, ktorým jeho vlastné príslušné orgány vydali povolenie;

…

(23) … na jednotnom trhu s poistením bude mať spotrebiteľ širší a rozmanitejší výber zmlúv; ak má plne profitovať z tejto rozmanitosti a zo zvýšenej konkurencie, musí mať k dispozícii informácie nevyhnutné na to, aby si mohol vybrať zmluvu, ktorá najlepšie zodpovedá jeho potrebám; táto potreba informácií je o to dôležitejšia, že trvanie záväzku môže byť veľmi dlhé;… v dôsledku toho treba koordinovať minimálne opatrenia, aby spotrebiteľ dostal jasné a presné informácie o podstatných vlastnostiach produktov, ktoré sa mu navrhujú, ako aj informácie o orgánoch oprávnených na rozhodovanie o sťažnostiach poistníkov, poistených osôb alebo oprávnených osôb zo zmluvy“. [*neoficiálny preklad*]

5 Článok 31 tejto smernice stanovoval:

„1. Pred uzavretím poistnej zmluvy sa poistníkovi oznámia aspoň informácie uvedené v prílohe II časti A.

2. Poistník musí byť informovaný počas celého trvania zmluvy o každej zmene týkajúcej sa informácií uvedených v prílohe II časti B.

3. Členský štát záväzku môže požadovať od poisťovní, aby poskytovali iné informácie ako tie, ktoré sú uvedené v prílohe II, len ak sú tieto informácie nevyhnutné pre poistníka na správne pochopenie podstatných prvkov záväzku.

4. Podrobné pravidlá na uplatňovanie tohto článku a prílohy II stanoví členský štát záväzku.“ [*neoficiálny preklad*]

6 Príloha II uvedenej smernice s názvom „Informácie pre poistníka“ [*neoficiálny preklad*] spresňovala:

„Nasledujúce informácie, ktoré sa musia oznámiť poistníkovi buď (A) pred uzavretím zmluvy alebo (B) počas trvania zmluvy, musia byť formulované jasne a presne a musia sa poskytnúť písomne v úradnom jazyku členského štátu záväzku.

Tieto informácie však môžu byť uvedené v inom jazyku, ak o to požiada poistník a právo členského štát to umožňuje, alebo ak si poistník môže slobodne vybrať rozhodné právo.

A. Pred uzavretím zmluvy

Informácie o poisťovni	Informácie o záväzku
...	a.4 Definícia každého plnenia a každej opcie
...	a.5 Trvanie zmluvy
...	a.6 Spôsob vypovedania zmluvy
...	a.7 Spôsob a doba trvania platenia poistného
...	a.8 Spôsoby výpočtu a rozdelenia podielov na prémiách
...	a.9 Uvedenie hodnoty pri spätnej kúpe a hodnoty zníženia a rozsah, do akého sú zaručené
...	a.10 Informácie o poistnom pre každé plnenie, tak hlavné, ako aj dodatočné, ak sú takéto informácie vhodné
...	...“

7 Príloha II časť B rovnakej smernice vymenovávala informácie, ktoré sa musia poskytnúť poistníkovi počas trvania zmluvy. Toto ustanovenie uvádzalo, že okrem všeobecných a osobitných podmienok, ktoré sa musia oznámiť poistníkovi, musí dostať jednak v prípade dodatku k zmluve alebo zmeny právnej úpravy, ktorá sa na ňu uplatňuje, všetky informácie uvedené v časti A v bodoch a.4 až a.12 tejto prílohy a jednak každoročne informácie o stave podielov na prémiách.

Holandská právna úprava

8 Ustanovenie § 2 nariadenia z roku 1998 o informáciách pre poistníkov (Regeling informatieverstrekking aan verzekeringsnemers 1998, ďalej len „RIAV z roku 1998“) prebralo do vnútroštátneho práva článok 31 tretej smernice o životnom poistení. V znení, ktoré sa uplatňuje na vec samu, toto ustanovenie znelo:

„1. Poisťovateľ, ktorý ponúka zmluvu o životnom poistení poistníkovi s bydliskom alebo sídlom v Holandsku, je povinný zabezpečiť, aby poistník dostal všeobecné a osobitné poistné podmienky.

2. Pokiaľ nevyplývajú zo všeobecných alebo osobitných poistných podmienok, poisťovateľ navyše zabezpečí, aby bol poistník písomne informovaný o nasledujúcich skutočnostiach:

…

q) o vplyve poplatkov a odvodov, ktoré znáša poistník, na výnosnosť a plnenia spojené so zmluvou;

r) o prípadných poplatkoch, ktoré sa účtujú nad rámec hrubého poistného;

…“

9 Podľa preambuly RIAV z roku 1998 sa jeho uplatňovanie riadi zákonom z roku 1993 o dohľade nad poisťovňami (Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, ďalej len „WTV z roku 1993“) a platným a účinným vnútroštátnym občianskym právom, ktorého súčasťou sú požiadavky primeranosti a spravodlivosti (§ 2 zväzku 6 Občianskeho zákonníka).

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

10 V roku 1999 uzavrel pán Van Leeuwen v NN poistenie tvoriace časť investície s názvom „Poistená flexibilná investícia“. Išlo o životné poistenie, v rámci ktorého hodnota nahromadená ku dňu skončenia poistenia nie je zaručená, ale závisí od výsledkov investícií. Okrem toho je podľa poistnej zmluvy stanovené vyplatenie zaručenej fixnej sumy, ak poistník zomrie pred splatnosťou zmluvy.

11 Zo spresnení, ktoré NN uviedla vo svojich písomných pripomienkach, vyplýva, že podľa poistnej zmluvy sa vopred a pravidelne platí poistné, ktorého výška je dohodnutá vopred a ktoré sa označuje ako „hrubé poistné“. Toto poistné sa investuje do investičných fondov, ktoré si vyberie poistník. Z takto určenej hodnoty sa pravidelne zrážajú poplatky, ako aj poistné na zahrnuté krytie rizika smrti. Toto posledné uvedené poistné sa teda neúčtuje osobitne, ale rovnako ako uvedené poplatky tvorí neoddeliteľnú súčasť hrubého poistného.

12 Pred uzavretím životného poistenia NN predložila pánovi Van Leeuwenovi „ponuku poistenej flexibilnej investície“. V nej sú na základe rozdielnej výnosnosti a poplatkov za správu vo výške 0,3 % uvedené tri príklady pre investície kapitálu. Pod nadpisom „Výnosnosť produktu“ sa navyše uvádza, že „rozdiel medzi výnosnosťou fondu a výnosnosťou produktu závisí od poistených rizík, poplatkov, ako aj prípadných vedľajších služieb“.

13 Po uzavretí poistnej zmluvy vznikol medzi NN a pánom Van Leeuwenom spor o tom, aký je význam poplatkov a poistného, ktoré sa týkajú krytia rizika smrti a poisťovateľ ich vyberá zrážkou.

14 Časť sporu vo veci samej sa týka otázky, či NN pred uzavretím poistnej zmluvy poskytla dostatok informácií o týchto poplatkoch a poistnom. Ide najmä o neoznámenie zhrnutia alebo úplného prehľadu konkrétnych a/alebo absolútnych poplatkov, ako aj ich zloženia pánovi Van Leeuwenovi.

15 Podľa vnútroštátneho súdu treba usudzovať, že NN tým, že sa obmedzila na to, že poistníkovi oznámila informácie o vplyve poplatkov a rizikových prirážok na výnosnosť, splnila požiadavky upravené v § 2 ods. 2 písm. q) a r) RIAV z roku 1998, ale porušila „otvorené a/alebo nepísané normy“ holandského práva, medzi ktoré v danom prípade patrí povinnosť náležitej starostlivosti poisťovne, dobrej viery pred uzavretím zmluvy, ako aj primeranosti a spravodlivosti.

16 Vnútroštátny súd konštatuje, že informácie uvedené v bode 14 tohto rozsudku nepatria medzi informácie podľa prílohy II tretej smernice o životnom poistení. NN sa však domnieva, že právo Únie, najmä článok 31 ods. 3 tejto smernice, neumožňuje ukladať poisťovniam, aby oznamovali poistníkovi informácie na základe týchto „otvorených a/alebo nepísaných noriem“.

17 Za týchto podmienok Rechtbank Rotterdam rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Bráni právo EÚ, najmä článok 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení tomu, aby boli poisťovne poskytujúce životné poistenie povinné na základe otvorených a/alebo nepísaných noriem holandského práva, ako je primeranosť a spravodlivosť, ktoré platia pre (pred)zmluvný vzťah medzi poisťovňou poskytujúcou životné poistenie a potenciálnym poistníkom, a/alebo všeobecná či osobitná povinnosť náležitej starostlivosti, oznámiť poistníkovi viac informácií o poplatkoch a rizikových prirážkach spojených s poistením, než predpisoval v roku 1999 holandský právny predpis, ktorým bola prebratá tretia smernica o životnom poistení [najmä § 2 ods. 2 písm. q) a r) RIAV z roku 1998]?

2. Je pre odpoveď na prvú otázku relevantné, aké dôsledky má alebo môže mať neposkytnutie týchto informácií podľa holandského práva?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

18 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby poisťovňa na základe všeobecných zásad vnútroštátneho práva, ako sú „otvorené a/alebo nepísané normy“, o ktoré ide vo veci samej, bola povinná oznámiť poistníkovi určité dodatočné informácie nad rámec informácií uvedených v prílohe II tejto smernice.

19 Z odôvodnenia 23 tretej smernice o životnom poistení vyplýva, že jej cieľom je najmä koordinovať minimálne opatrenia, aby spotrebiteľ dostal jasné a presné informácie o podstatných vlastnostiach produktov, ktoré sa mu navrhujú. Ako je uvedené v rovnakom odôvodnení, na to, aby mohol spotrebiteľ na jednotnom trhu s poistením profitovať zo širšieho a rozmanitejšieho výberu zmlúv a zo zvýšenej konkurencie, musí mať k dispozícii informácie nevyhnutné na to, aby si mohol vybrať zmluvu, ktorá najlepšie zodpovedá jeho potrebám.

20 V tejto súvislosti článok 31 tejto smernice vo svojom odseku 1 stanovuje, že pred uzavretím poistnej zmluvy sa poistníkovi musia oznámiť aspoň informácie uvedené v prílohe II časti A uvedenej smernice, a vo svojom odseku 2, že poistník musí byť informovaný počas celého trvania zmluvy o každej zmene týkajúcej sa informácií uvedených v prílohe II časti B rovnakej smernice. Článok 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení, ktorý je jediným ustanovením uvedeným v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, stanovuje, že členský štát záväzku môže požadovať od poisťovní, aby poskytovali iné informácie ako tie, ktoré sú uvedené v prílohe II tejto smernice, len ak sú tieto informácie nevyhnutné pre poistníka na správne pochopenie podstatných prvkov záväzku, ku ktorému sa zaviazal.

21 V tejto súvislosti Súdny dvor rozhodol, že zo samotného znenia článku 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení, jej prílohy II a jej odôvodnenia 23 vyplýva, že dodatočné informácie, ktoré môžu členské štáty požadovať v súlade s týmto článkom, musia byť jasné, presné a nevyhnutné na správne pochopenie podstatných vlastností poistných produktov ponúkaných poistníkovi (rozsudok Axa Royale Belge, C-386/00, EU:C:2002:136, bod 24).

22 Povinnosť oznámiť dodatočné informácie teda môže byť uložená len v rozsahu, v akom je nevyhnutná na dosiahnutie cieľa informovať poistníka, a pokiaľ sú požadované informácie dostatočne presné a jasné na dosiahnutie tohto cieľa a tým najmä na zabezpečenie dostatočnej úrovne právnej istoty pre poisťovne (pozri v tomto zmysle rozsudok Parlament/Rada, C-48/14, EU:C:2015:91, bod 45 a citovanú judikatúru). Ako uviedla generálna advokátka v bode 60 svojich návrhov, ak je požadovaná informácia neurčitá a všeobecná, nemôže sa považovať za „nevyhnutnú informáciu“ v zmysle článku 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení.

23 Ak chcel normotvorca Únie týmto spôsobom ohraničiť povahu dodatočných informácií, ktoré môžu členské štáty v záujme spotrebiteľov požadovať od poisťovní, a to na to, aby umožnili uvedeným spotrebiteľom plne využiť výber poistných produktov ponúkaných v rámci jednotného trhu poistenia, článok 31 ods. 3 tejto smernice naproti tomu neupravil ani neobmedzil spôsob, akým môžu členské štáty uplatniť toto právo.

24 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že členské štáty nie sú povinné uložiť poisťovniam, aby oznámili dodatočné informácie nad rámec informácií, ktoré majú poskytnúť poistníkom podľa článku 31 ods. 1 tretej smernice o životnom poistení, uvedených v prílohe II časti A tejto smernice, ale že odsek 3 tohto článku upravuje možnosť, ktorú členské štáty môžu, ale nemusia využiť.

25 Z článku 31 ods. 4 tretej smernice o životnom poistení navyše vyplýva, že stanovenie podrobných pravidiel na uplatňovanie povinnosti oznámiť dodatočné informácie upravenej vnútroštátnou právnou úpravou prislúcha členskému štátu záväzku.

26 Hoci tretia smernica o životnom poistení pristupuje k minimálnej harmonizácii v súvislosti s informáciami, ktoré sa majú oznámiť poistníkom, jej článok 31 ods. 3 naproti tomu ohraničuje možnosť uvedenú v bode 24 tohto rozsudku tým, že na jednej strane spresňuje, že tieto informácie musia poistníkovi umožniť, aby správne pochopil podstatné prvky záväzku. Na druhej strane toto ustanovenie obmedzuje dodatočné informácie, ktoré môže členský štát záväzku uložiť poisťovniam, na to, čo je v tejto súvislosti nevyhnutné.

27 Preto prislúcha dotknutému členskému štátu, aby podľa povahy svojho vlastného právneho poriadku a osobitostí situácie, ktorú chce právne upraviť, určil právny základ povinnosti oznámiť dodatočné informácie, aby sa zaručilo, že poistník správne pochopí podstatné prvky záväzku, ktoré sa mu ponúkajú, a aby sa súčasne zaručila dostatočná úroveň právnej istoty.

28 Právny základ takejto povinnosti oznámiť dodatočné informácie a najmä otázka, či táto povinnosť vyplýva zo všeobecných zásad vnútroštátneho práva, akými sú „otvorené a/alebo nepísané normy“, na ktoré sa odvoláva vnútroštátny súd, v zásade nemá vplyv na jeho súlad so smernicou, pokiaľ uvedená povinnosť zodpovedá požiadavkám článku 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení uvedeným v bodoch 21 a 27 tohto rozsudku.

29 Z toho vyplýva, že právny základ, z ktorého chce dotknutý členský štát vychádzať pri využití možnosti upravenej v článku 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení, musí byť takej povahy, aby v súlade so zásadou právnej istoty umožnil poisťovniam s dostatočnou predvídateľnosťou identifikovať dodatočné informácie, ktoré musia oznámiť a na ktoré sa poistník môže spoliehať.

30 V tejto súvislosti môže vnútroštátny súd pri posudzovaní požiadaviek, ktoré sa majú klásť na predvídateľnosť takejto povinnosti oznámiť dodatočné informácie, zohľadniť skutočnosť, že poisťovni prislúcha určenie povahy a vlastností poistných produktov, ktoré ponúka, v dôsledku čoho by v zásade mala byť schopná identifikovať vlastnosti, ktorými sa budú vyznačovať tieto produkty a ktoré by mali opodstatniť nevyhnutnosť oznámiť poistníkovi dodatočné informácie.

31 V prejednávanej veci treba uviesť, že podľa preambuly RIAV z roku 1998 sa uplatňovanie tohto nariadenia riadi najmä platným a účinným vnútroštátnym právom, „ako sú požiadavky primeranosti a spravodlivosti“ uvedené v článku 2 zväzku 6 Občianskeho zákonníka.

32 Vnútroštátny súd však neposkytol Súdnemu dvoru podrobné vysvetlenie, pokiaľ ide o presnú povahu, v zmysle holandského práva, povinnosti oznámiť dodatočné informácie, ani pokiaľ ide o úlohu, ktorú vo vnútroštátnom práve zohrávajú „otvorené a/alebo nepísané normy“ holandského práva a ich presný rozsah, pričom sa obmedzil na uvedenie povinnosti náležitej starostlivosti, ktorú má poisťovňa, ako aj dobrej viery pred uzavretím zmluvy a/alebo požiadaviek primeranosti a spravodlivosti, ktorými sa musí riadiť uzatváranie poistných zmlúv.

33 V každom prípade posúdenie, či „otvorené a/alebo nepísané normy“, o ktoré ide v spore vo veci samej, zodpovedajú požiadavkám článku 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení, prislúcha vnútroštátnemu súdu.

34 V dôsledku toho treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby poisťovňa na základe všeobecných zásad vnútroštátneho práva, akými sú „otvorené a/alebo nepísané normy“, o ktoré ide vo veci samej, bola povinná oznámiť poistníkovi určité dodatočné informácie nad rámec informácií uvedených v prílohe II tejto smernice pod podmienkou, že požadované informácie sú jasné, presné a nevyhnutné pre poistníka na správne pochopenie podstatných prvkov záväzku a že zaručujú dostatočnú úroveň právnej istoty, čo overiť prislúcha vnútroštátnemu súdu.

O druhej otázke

35 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či je pre odpoveď na prvú otázku relevantné, aké dôsledky má podľa vnútroštátneho práva neoznámenie dodatočných informácií v zmysle článku 31 ods. 3 tretej smernice o životnom poistení.

36 Z odpovede na prvú otázku vyplýva, že dôsledky, aké má podľa vnútroštátneho práva neoznámenie týchto informácií, v zásade nie sú relevantné, pokiaľ ide o súlad povinnosti oznámenia s článkom 31 ods. 3 smernice.

O trovách

37 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (piata komora) rozhodol takto:

1. **Článok 31 ods. 3 smernice Rady 92/96/EHS z 10. novembra 1992 o koordinácii zákonov, iných predpisov a správnych opatrení vzťahujúcich sa na priame životné poistenie, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 79/267/EHS a 90/619/EHS (tretia smernica o životnom poistení) [*neoficiálny preklad*], sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby poisťovňa na základe všeobecných zásad vnútroštátneho práva, akými sú „otvorené a/alebo nepísané normy“, o ktoré ide vo veci samej, bola povinná oznámiť poistníkovi určité dodatočné informácie nad rámec informácií uvedených v prílohe II tejto smernice pod podmienkou, že požadované informácie sú jasné, presné a nevyhnutné pre poistníka na správne pochopenie podstatných prvkov záväzku a že zaručujú dostatočnú úroveň právnej istoty, čo overiť prislúcha vnútroštátnemu súdu.**

2. **Dôsledky, aké má podľa vnútroštátneho práva neoznámenie týchto informácií, v zásade nie sú relevantné, pokiaľ ide o súlad povinnosti oznámenia s článkom 31 ods. 3 smernice 92/96.**

Podpisy